

OPONENTSKÝ POSUDOK K HABILITAČNEJ PRÁCI

Autorka habilitačnej práce: PhDr. Szilvia Buzalová, PhD.

Názov habilitačnej práce: Analýza pracovnej záťaže pracovníkov v ZSS pre seniorov

Oponent: prof. RNDr. Jaroslava Pavelková, CSc.

PhDr. Szilvia Buzalová, PhD. predkladá k posouzení habilitační práci, jejímž tématem je Analýza pracovnej záťaže pracovníkov v ZSS pre seniorov. Téma habilitační práce je aktuální a souvisí se sociální prací v teoretické i v praktické rovině. Navzdory odkazům sociálních pracovníků z praxe je téma na Slovensku poměrně frekventované. Autorka si na základě daných skutečností uvědomuje, že pracovní zátěž představuje závažný problém v pomáhajících profesích, zejména u sociálních pracovníků v zařízeních sociálních služeb. Tento fenomén negativně ovlivňuje jejich fyzické a psychické zdraví, pracovní výkonnost a kvalitu poskytované péče.

Autorka se rozhodla pro zpracování tématu analýzy pracovní zátěže pracovníků v zařízení sociálních služeb. Motivací pro zpracování této habilitační práce je dlouholeté působení autorky v sociálních službách, kde řídila několik zařízení sociálních služeb, převážně pro seniory a setkala se s prohlubujícím se fenoménem pracovní zátěže zaměstnanců v těchto zařízeních. Zvláštní pozornost věnovala identifikaci stresorů, které významně přispívají k rozvoji psychického vyčerpání, jakož i faktorům, které mají vliv na vztah mezi osobním a pracovním životem. Název habilitační práce a její struktura koresponduje s teoretickými východisky a se zaměřením empirické části habilitační práce. Celkovou úroveň habilitační práce potvrzuje i skutečnost, že řazení kapitol (některé v textu mohly být na sebe více navazující), pravopis a stylistika prezentované v práci jsou na přiměřené úrovni. Práce s odbornou literaturou je efektivní; autorka dodržuje citační normu v souladu s vědeckou etikou. Citace použité a prezentované v práci jsou korektní a odpovídají řešené oblasti (129 odkazů, uvedených podle metodiky psaní kvalifikačních prací v Seznamu použité literatury) a hovoří o zájmu autorky pro zkoumanou problematiku.

Habilitantka v teoretické části své práce přibližuje současný stav problematiky v oblasti pracovní zátěže pracovníků v zařízení sociálních služeb, a to v kontextu legislativy, integrovaného přístupu v poskytování sociální péče, financování sociálních služeb, nutnosti zvyšování kvality sociálních služeb, vyjádření odborníků a také prostřednictvím realizovaných

výzkumů. Zaměřuje se na vymezení poskytování sociální práce z pohledu teoretických přístupů v sociální oblasti, které mohly být důkladněji představeny. Uvědomuje si, že péče o seniory a jiné příjemce sociálních služeb odkázaných na pomoc a péči druhých představuje vysoce náročný proces, který významně ovlivňuje nejen kvalitu života příjemců, ale také pracovní zátěž a psychickou pohodu odborných zaměstnanců. Pro příjemce sociálních služeb má zásadní význam pocit příslušnosti a sociálního začlenění v prostředí zařízení, který podporuje jejich pocit bezpečí, důstojnosti a smysluplnosti každodenního života. Pozornost zaměřuje i na důležitou roli, kterou hraje samotné zařízení i personál, jeho schopnost podporovat rozhodování seniorů, budovat důvěrné a osobní vztahy a reagovat na individuální životní potřeby, což je klíčové pro dosažení personálně orientované péče. Kontinuita personálu, smysluplné vztahy a respektování individuality seniorů posilují jejich pocit významu a důstojnosti, což je často efektivnější ve skupinových zařízeních, kde se tyto hodnoty potvrzují společně. Z uvedeného vyplývá, jak autorka uvádí, že budování důvěrného vztahu s příjemcem sociální služby představuje komplexní a víceúrovňový proces, který přesahuje individuální interakce a vyžaduje systémovou a organizační podporu. Sociální pracovníci poskytují životně důležité služby zranitelným skupinám, a to i v krizových situacích, jako byla pandemie COVID-19, ale jejich role je často nedostatečně uznávána. Tento jev koresponduje s historickou neviditelností a nízkým postavením sociální práce v rámci zdravotnických systémů i společnosti jako celku. Nedostatečné uznání a nízká viditelnost sociálních pracovníků vytvářejí komplikovanou pracovní situaci, a to ačkoli jsou často prvními kontakty při řešení mentálních a psychosociálních potřeb příjemců, klientů a pacientů a pracují v interprofesionálních týmech. Kromě osobního stresu se sociální pracovníci často setkávají se zátěžovými situacemi přímo vyplývajících ze životních okolností příjemců. V závěru teoretické části práce přibližuje autorka ochranu před touto emocionální zátěží, která může zahrnovat i intervence na prevenci vyhoření, které jsou zaměřeny na podporu pracovníků s ohledem na jejich pracovní prostředí (pracovní klima, vztahy s kolegy, rolové konflikty na pracovišti, aj.) a potřeby příjemců. Dalším účinným opatřením je zvýšení viditelnosti sociálních pracovníků a propagace jejich práce a přínosu celkově pro společnost.

Výzkumným cílem habilitační práce bylo prostřednictvím teoretického zpracování a vědeckého výzkumu analyzovat pracovní zátěž zaměstnanců v ZSS, identifikovat hlavní příčiny této zátěže a navrhnout řešení, která by mohla zlepšit pracovní podmínky a efektivnost poskytování péče. Výběrový soubor tvořilo 251 pracovníků/respondentů, zaměstnaných v oblasti sociálních služeb z několika samosprávních krajů na Slovensku. Respondenti byli rozděleni podle

několika dimenzí, což umožnilo podrobnější posouzení faktorů ovlivňujících pracovní zátěž a profesionální spokojenost (zaměstnanci v zařízení sociálních služeb pro seniory a Alzheimer centra, specializovaná zařízení sociálních služeb, denní a podporované služby, asistenční a terénní služby pro osoby s těžkým zdravotním postižením v rámci komunitních center). Ke sběru dat byl použit kvantitativní výzkum Použit byl standardizovaný dotazník se čtyřmi dimenzemi přeloženými do slovenského jazyka. Rozdán byl mezi sociálními pracovníky a zaměstnanci v zařízeních sociálních služeb, kteří přímo pracují se seniory. Dotazník obsahoval otázky zaměřené na příznaky pracovního přetížení a úroveň stresu. Metodologie výzkumu byla zaměřena na zkoumání rovnováhy mezi pracovním a osobním životem prostřednictvím dvou hlavních aspektů: Work Interference with Personal Life jaké (WIPL) a Personal Life Interference with Work (PLIW). WIPL hodnotil míru pracovních požadavků a stres, který ovlivňoval osobní život zaměstnanců, zatímco PLIW se soustředil na vliv osobních problémů a závazků na pracovní výkon.

Data byla následně statisticky zpracována, což umožnilo identifikovat hlavní vztahy mezi sledovanými proměnnými. Analýza dat byla realizována pomocí deskriptivních a inferenčních statistických metod, které umožnily nejen popsat základní charakteristiky výzkumného vzorku, ale také ověřit existenci statisticky významných vztahů mezi sledovanými proměnnými. Na testování vztahů mezi kategorizovanými proměnnými byl použit Pearsonův chí-kvadrát test. Oceňuji obsahovou analýzu otevřených otázek s vytvořením kategorií a přiřazováním jednotlivých odpovědí respondentů. Výsledky autorka prezentuje v přehledných tabulkách (38). Analýza dat ukázala, že k přetížení přispívaly osobnostní charakteristiky, pravidelná práce s odkázanými příjemci bez přiměřené podpory, pocity přetíženosti a zklamání, jakož i výrazná emocionální zátěž. Tento problém, který má reálný dopad na každodenní praxi, vyžaduje hloubkové zkoumání vztahu mezi pracovní zátěží a kvalitou péče. Důležitým faktorem, který přispívá k nárůstu pracovní zátěže v sociálních službách, je i narůstající počet starších lidí a sociálně-společenské změny, které zvyšují poptávku po těchto službách. Autorka uvádí, že podle statistických údajů se očekává, že na Slovensku do roku 2050 bude více než 30,0 % populace tvořit seniorská skupina, což povede ke zvýšení tlaku na zařízení sociálních služeb a pracovníků, kteří se o ně starají. Závěrem je možné konstatovat, že analýza pracovní zátěže v ZSS poukázala na několik faktorů, které ovlivňují výkon a spokojenost zaměstnanců. Identifikované příčiny jsou klíčovým východiskem pro návrh opatření směřujících ke zlepšení pracovního prostředí. Navržená řešení mohou přispět ke zvýšení efektivity poskytování péče a ke snížení psychické i fyzické zátěže sociálních pracovníků. Zlepšení podmínek má zároveň

potenciál zvýšit kvalitu života příjemců v zařízení sociálních služeb. Výsledky vedou ke konkrétním a reálným uplatnitelným doporučením pro praxi.

Otázka pro habilitantku

- Mohla by autorka, podle svého uvážení, představit jedno z uvedených doporučení pro praktická využití a objasnit je podrobněji?

Závěr

Habilitační práce má dobrou úroveň, splňuje všechny požadavky kladené na vědeckou práci, texty jsou srozumitelné a čitelné. Každý výzkumník má možnost volby metodologie pro daný výzkum, který si dokáže obhájit. Výsledky výzkumu jsou přehledně a důsledně zpracovány v tabulkách a okomentovány; seznam literatury je rozsáhlý a komplexní. Prezentovaná výzkumná zjištění považuji za přínosná, a to nejen z pohledu zjištění, ale také proto, že mohou být seriózním podkladem pro relevantní subjekty při přehodnocování míry pracovní zátěže, jako závažného problému v pomáhajících profesích, zejména u sociálních pracovníků v zařízeních sociálních služeb (ale sociálních pracovníků všeobecně).

Předložená habilitační práce splňuje požadavky kladené na tento druh vědeckých prací. Doporučuji, aby byl po úspěšném habilitačním řízení PhDr. Szilvia Buzalová, PhD. podaný návrh na udělení vědecko-pedagogického titulu docent v oboru Sociální práce (3.1.14).

V Ostrově dne 18. 3. 2026

prof. RNDr. Jaroslava Pavelková, CSc.